

† in memoriam

Pieter Herman Bakker Schut (1941-2007)

Pieter Bakker Schut is dood, en met hem een van de iconen voor de verdediging in politieke strafzaken en mijn maatje in de advocatuur gedurende vele jaren. Zijn bekendheid heeft hij vooral verworven met zijn verdediging van verdachten uit de Rote Armee Fraktion in Nederland en Duitsland, maar er is veel meer dat in het kader van een terugblik gememoreerd hoort te worden.

Ties Prakken

advocaat te Amsterdam

Zo heeft hij als piepjong advocaatje en bestuurslid van de Jonge Balie in Amsterdam aan het eind van de jaren zestig het voorstel gedaan dat uiteindelijk heeft geleid tot de piketdienst voor in verzekering gestelde verdachten. Hierin was wettelijk niet voorzien en het ging er dus om de autoriteiten zover te krijgen een experiment te beginnen om de zinvolheid van het idee aan te tonen. Dat ging moeilijk, men vond het eigenlijk helemaal niet nodig. Daarop dreigde hij de jonge balie in de hoofdstad te zullen mobiliseren om voortaan voorlezing van het hele dossier te eisen (toen nog wettelijk verplicht zolang partijen er geen afstand van hadden gedaan) in al die zaken waarin de advocaat zijn cliënt niet had kunnen bezoeken op het politiebureau. Achteraf kun je grote twijfels hebben of die brave advocaten bereid zouden zijn geweest dit dreigement uit te voeren, maar het heeft wel gewerkt, het experiment met de piket kwam er en later de herziening van strafvordering die dit niet meer weg te denken instituut legaliseerde. Het voorbeeld is typerend voor zijn inzet en zijn non-conformistische aanpak, zowel in individuele zaken als voor algemene belangen van verdachten in het strafproces.

Moed

In de jaren zeventig heeft Pieter Bakker Schut zich geprofileerd als een van de

advocaten van links. In die tijd ging hij ook de advocatuur combineren met de strafrechtswetenschap door als wetenschappelijk medewerker in dienst te treden van de Universiteit Utrecht, bij Toon Peters bij wie hij een proefschrift schreef (*Politische Verdedigung in Strafsachen*). Dit proefschrift ging over zijn belangrijkste wapenfeit: de verdediging van verdachten uit de Rote Armee Fraktion, zowel in Duitsland als in Nederland. In Duitsland was zijn rol onder meer om in de processen die dingen te zeggen waarvan zijn cliënten en mede-advocaten meenden dat zij gezegd moesten worden, maar die door de Duitse advocaten niet gezegd konden worden omdat in die tijd onmiddellijk een beroepsverbod of gevangenisstraf dreigde wegens ondersteuning van een terroristische organisatie. Als buitenlander had hij iets meer speelruimte en die heeft hij doelbewust benut. Dat ging natuurlijk gepaard met heftige discussies binnen en buiten de advocatuur. In de media was hij de 'terrorist in toga', in de advocatuur werd hij nauwlettend in de gaten gehouden, maar kreeg hij toch ook veel waardering voor zijn moed. Want die was wel nodig om deze mensen te verdedigen op een politieke manier, en dat was wat hij wilde.

In de jaren tachtig en negentig ging hij door met politieke verdediging op kleinere schaal want van minder extreem controversiële cliënten. Climax daarin was de verdediging van de hoofdverdachte van de RaRa, René R.

Hij was daarin weer helemaal in zijn element.

Vermijden van geweld

De laatste jaren legde hij zich meer toe op het 'gewone' strafrecht, wat waarschijnlijk voortkwam uit een mengeling van teleurstelling over het politieke klimaat bij links en de al jaren geleden toeslaande gezondheidsproblemen.

Terwijl hij allang geen politieke zaken meer verdedigde kreeg hij nog een compliment van niemand minder dan oud BVD'er Frits Hoekstra, die in zijn boek schreef over Bakker Schut en anderen: 'Het kostte menige BVD'er moeite in te zien dat deze advocaten gewoon hun werk deden en weliswaar voor de linkse jonge activisten sympathie koesterden, maar in hun werk deze jonge mensen met hun idealen vooral wilden beschermen tegen de macht van de staat en de repressie die vanuit rechtse kring zo vurig werd gewenst. De stelling valt te verdedigen dat ook deze advocaten, hoewel door menig politiekman en BVD'er verguisd, een bijdrage hebben geleverd aan het klimaat van tolerantie en het vermijden van escalatie van geweld. Daar kan Nederland ook hen dankbaar voor zijn.' (*In dienst van de BVD, Spionage en contraspionage in Nederland*, Boom 2004, p. 65)

Ik weet niet of hij blij was met dit compliment, maar hij dacht politiek genoeg om er de kern van waarheid in te herkennen.